

S U T T A N T H A

Կէշէն հաֆթա Աւի փաշա հագ-
րէթէրի թարաֆընթան խըտիվի Մը-
սըր հագըրթշէրինէ իրաւ զըլընան մէք-
թուպուն սուրէթի թէրմէսի տիր :

Էվրոպայեան վազը օլան հօշոնութեան
 ղոնուղուն պաշտօն վէ տարը մագախար
 հազգրնտա կէրէք դաղէթաւարտա վէ
 կէրէք դապինէթաւարտա շուեու պոու
 լան թէվաթուրլար վէ վլրէին մանեա
 վար գաթին մալիւի ալիլերի տիք :

Մեզ դերը լծվածությունըն Տեր եկր-
տե շոեեռ պուրտուդու վազըթ, ուն-
լերտե՛ն զուհուրի իՏծիմալտե՛ն օլանն
քեռաճի՛յի շուրիՏե Վե միւշքիւլալալար
եալընըզ աշըդտան աշըդա վե մուլի-
ոանե իւզրե՛ պիր իյալհալալիլ ալճ ու
իլալե օլապիլիլիլ իտի՛ խմի՛, Տերքմ
տարընը թլե՛ն զալթը հալըրե՛լիլ Դա-
սալընե իմիր իլե՛ վե զալթը ալիլընիլ
Մըըրա ալալե՛լիլալե՛ն իալիճալալե իտե-
րե՛ք, շու ալթիալ, թիլըրտե՛ն պահա իտե-
րիմ՛:

Զաթը հաղթեթի Շահանեսին հաղ
գրըըղտա տեղքեար օլան Լնիելթ մո
խոյրխահըղը չօղ տեֆա կերեք մուտտ
վե կերեք աղեքեար տեղլլեր ին թաա
տիղ օլանմուշ օլտուղլուտան , անել
իւզերին ուղուն միւլաաաաաաար կի
րիւմ յե հաճեթ կօթրմմ :

Հիւքըւմէթի սէնիյէ, բօլիթիզաճն,
դայէթ աղըը մախլուծիյիթէրուէ պու-
լունտուզա հէկէհամտա, Զաթը ալի-
լէրի թաափընտան պէհան օլունան վ-
տիւնհա միւվաճէ հէսինուէ, գաթը հազ-
թէթի Շահաննէն, թաափընըդտա
տէթլէյէ, հազըր օլան ասազալ թէ տույ-
ղալարնա մուլապպըր, կէօրիւնմէյէ,
միւխլէթիփ մաթլուպաթլարընըր թէ
տիլ իսէրէ, դապուլ իթմիլ տիր:

Զաթը հաղթելի՞ծ Զահանէ, պու խոստ
սուսու վէ Լիբիատէ սոս տէֆա օլարա
վուգու պուլան իխիթլալ վազթի՛նտ
Մըսըր ասաքիւրնին, ճէլ իրէյի մէգքի
րէյէ վաջըլ օլտուգտա վէ օրատա իգա
մէթի պիտայէթի՛նտ իթիթիխազ իլըլ
տիկի աճայի պ թալը ու հարւ քէթի վ
ասաքիւր մէգքիւրուն աճէլ աճէլէ կըր
չաղըրմասընը վէ պունա մանէնա սայլ
վագալարը խաթըրտան չըգարմըլ իւ
վէ պուռ տա, Զաթը ալ իլէրի հագըրնո
տայիւրի մէջալ տըրքէար օլան ու պո
տիլէթի՛նտ, Եւրի պիր տէլլէ վիրմէք մո
սէտի իլէ իտի :

Իմտի, զաթը ալինիզին զտիրի
 յիսէն էյի շահատէթ իտէր քի, զաթը
 հազրէթի Շահանէ, տէրէ հա ընդ
 կէտթէրինէ հուտուտարը թէճալու
 իթմէյրէք մամուրիյլ թնիդու պազ
 զալմանըզ էնկէլէր շըքարմամշ, ի
 լա օլ պապուէ հէր նէվի մուպէնէթ
 սուհուլէթի տաքի էսթիկէմէիդ տիր

Զաթը ալինիդին իտարեւի թա
թընա վազ օրունան մեմաքի Մարդի
զաթը հաղբէթի Շահանէնին հիւքմ
թահթընտա պուլունան մեմալիքէր
էն ճիւհմ վէ էն մուհիմմ պիր գըսմ

տուղունտան, զաթը հազրէթի Շահանէ թապիսթի իլ մէղքիւր մէմալիք սէքինէսինն սաառոթ ու իգպալինն ճահո ու իգսամ իռէճէք տիր:

Պիսաւէն ալէյ՜, վէլիյնիմէթիմիզ Լ-
ֆէնտիմիզ հալլըլթլէրի, մմալիքին
հիւքմտարը օլմարը հուզուզու մուհի-
պինճ, Մըրըրըն նաալլքի շիմտիքի
վազթը, էօյլէ տէ կէլէճէք վազթը իս-
զէրինէ պարը աչիմ օլան մէտարիֆու-
թա նէլարէթի իթմէլի իտի, Պու նէ-
զարթմին իճրու օլունմամար, Մըրըրըն
իսարէսնին վեամմէթ էլլըր, զալթը ա-
լէնիլլին ֆեմիլէասընա իհալէ իտմէ
ֆէքմմանը շահմնէլլըր՝ մուզարբէր օլան
սայիբ հուզուզ ու վազիֆէլլըրն իճրասը
նաթիլուպ օլունմամար, դալիբ Շահ-
նէնին միզքիւբ հուզուզ ու վազիֆէլլըր-
տն վազ կէյմէյէ նիլթի պուլունմա-
սընտան նաշի օլմայլլը, իլլա, զաթը
հալլըլէթի Շահաննէն, ալլ ու տիրա-
յիթիսիզլէ, հագգընըզտա տէրքեպ
օլան իլլպու պիգայտսըլլըզը սուլի իս-
թիմալ իթմէյէճիկնիզլէ վէ սիլլէրէ օ-
լունման լուլթֆ ու նիյմթիթին գաարթն
լունընրադջ սաաուշալթ վէ ուպուտի
յէթ էօլունտան տիշալթ չըմանահազը
նըզա իսքեպթ օլմուշ օլմասընտան նալ-
լիտի :

Պու պապտե, քեաւիլէն իսքեալ օ
մուշ, օտաւուրամուշ, վէ Զաթը հաղբը
թի Շահաննին հաղգընըզտա տերքեա
օյան լուծի ու նիյլէթի պէր տէվաւ
վէ կիւն պէ կիւն արթմաղ իւզըն պու
լունաուղու հալտէ, Զաթը ալլէնիլի
իվ րօպաւա եօժուլուղ իվմ,ք նիլէ
թիստէ պուլունաուղու պէնտէնիզէ պիլ
տիիլիտ :

վաղրա, Զաթը աւլինից, Կօլա չըգ
աղղընըլը պիլլէթէ պըտիթմէյէ հիս
մէթ իթտինից, լաքին պոռնու իլէ պէ
րապըր, նէ հէալինին թէվաթուրն մէպ
քիւր Եօցնուլուղա կէօթէրտիկի սէպպ
լէրին սահհէ՛՛ վէ Եախօտ դայրի սահհի
օլուղու իւղէրինէ պիր մալլեմաթ վէր
տինիզ վէ նէ տախի րէսիի սուրէթտ
մաթլուպ օռնան իյզհաթլարա պի
հէվապ վերտինից :

Պոռ պապստէ սիւքիւթ իմմէնից
 թէ՛անճհւայ իթոտիկիմիղէ պէրապէր
 իշին նէ օրոռւղուն անրամագ իշին վոռ
 զուաթխարաւ միւնթապ բր օլմսեր միւ
 նասիպ կէօրոտիւք :

Պու արաւ Զաւթը ալիսինքս իսկէ
տէրիյէտէն տօղրուտան տօղրու Պօ-
Ֆուեա ազիմէթէ Լոնան գրաւըն
վիզիթ ալ վերմիւ, վէ միւշարիէյ՝ Տ հա-
րէթէրէնի Սիւեիշ դանադընը ըսա-
քիւշտոր ղ ինէթիւն տալէթ իթմիշ օ-
տուղունուղու տուլտուղ : Լոնան զի-
րաւընը տալէթ իթմիշ օտուղունուղ
տուլտուղմուղտան աղ վաղըթ սօ-
րաւ տուլտուղ քի վիզիթն վերտիկինի-
սայեր հիւքմտալարք աալի տալէթ իթ
միւսինիք :

Պէտանէ հաճեթ օլմատորդը իւզրի
վլչիխիսիմէթիմիզէֆէնտիմիզ հազրէթը
րինին, իվրօպտ հիւքմտարանընն, քէ

տե՛ր մ՛մախըքնին պե՛ր գըմը լը՛ւըրնտե՛ր
 իճը ա ռւնան օլ ալ իմ՝ թէ՛չ պե՛րսին
 ր՛սի՛ք քիչա տընտա հաղը՛ր պուլուն-
 տուղարըն մ՛։ Աքը՛ր խաթրսին ի՛նչ
 իճտե՛ր քտն քե՛նտի հիւքիմ թի՛նին
 պաշը՛նա տգալարնտան պի՛րեսին
 խաթրա՛հըգաթը ի՛նչ միւշըք՝ գը՛ւ-
 տըգաթըն կե՛տրեք պե՛րսեք սե՛վին՝
 հիս իտ՛ճէկի չիւք՛հսիղ տե՛ր ։

Իսլանդացի Զաթը ալիկների ղայլիմ ա-
գըլը օրտողունտոնն պու մմալիքին
միտմադիկ հիւքմտարը հալընը պիբը
էհնէպի մմալիքին միտմադիկ պիբը
հիւքմտարը տուլիմ իտէպիլի օրտոլու-
նու սիգլիլի տըր իսաթըր իմմէլիլի
Փայիտսիգ ատտ իտըրիմ: Պունուն
մուղալիլի վուգու պուլունգառ: Հիմ
տալիլիլինի դատր ու Տայսիլիլինին
էլ հիմմ, մմալիքին հիւքմտարը հու-
գուգարընա թօգունուլիկ օրտը:

Դմոթ, պու մխէլտե Զաթը տի
լէրի թարափնտան իթիխազ օլունա
թափը ու հարեքեթ, կրէք հիւքմտա
ըմբըն հուզուզու մուգատտէսին
վէ կրէք տալթ իյլտիկինիզ հիւքմ
տարսընա վահպէտէն օլան հիւքմէ
ու բիպէթէ մուգայիր տիր :

Տիկեր թարգման, էճնակախ, պո-
լունոն Սալթանովթը Սենյեյ սեֆերեյ-
րինին վաղ հիֆեսի, Չաթը ալինեղե-
հիւքիւմլիթիւրին էն Վիւսաւ, իւլերու
պիր ընթալը մագամլուտա, լաւըմ կե-
լէն հիւրմէթ ու ըրայէթի իպրաղ իթ-
մէք խաի, Չաթը ալիւրին ընամի միւ-
նասէպաթը, Սալթանաթը Սենյեյ էլ-
չիլերի վապլթաթը իւլ իծրա օլունմա-
խաի, Չամն իտլերին քի մլըգունման օլ-
ֆերերին մէլքիւր վալիֆէլերինին իծ-
րաթը լուտունմաւտա իպրաղ էյլլտիքի-
րի ճահտ ու իղտամաթը Չաթը ալինե-
ղե իօշ կէօրինէնէք եւրտէ մուղայիթը
վուգու պուլմուշ, Վէ անլեր իւլ օլուն-
միւնասէպաթընըգտա իճսթիւտաթը տա-
րամաթը օլուղուղունուղու թէլէսիֆէլ լիւս-
տիղ իթմիչիղ տիր :

Չախըր ալիլերի էյի պիլեր քի, Ֆիլ
մանը յահանելըտի մախուսէն շարթ
լուշուուզու իւլըրէ : Աբուրըն , հազ
դընտա վազ օլունան պաղը իմթիհազ
լարտան մատաա , հիւ պիր խուսուսաա
հիւլքիմէթին սայիր Լեալէթլէրինսալ
պիր Ֆարդը Եօզ աղը , վէ Աբսըր հիւ
քիմէթի էճնէպիտէվէթլերի իլ տօ
րուտան տօղրու բէմի՛ մուխապլըաթ
կիրիէմէզ :

Պապը ալի իւր սայիւր տէվլէթի
պէ յննաւ, մէվճուտ օրան տհտնամէլը
հաքեզա հիւքիւմէին էսասիյէ գանուն
լարը, Մըսըրտուս տուխի մըրի իւլ իճը
օլունմալը տըր :

Մէղքեր մէպտէի էասպիէէրէ բա
մէն, Մըսըրըն խորիճիէ, հազըրը բ
վան ու իսմինի պլան զաթըն, պաւե
տէ դէբը օլունան ահտնամէէրի Մ
սըրա մէնֆաաթըր օլադազ թէպտիւր ի
մէք վէ օլ պապտէ տէվէթէր իլէ տօ
րուտան տօդրու մուխտպէրաթապիւր
մէք իշին հէր վադըթ Էվրօպաեան Վ
դր օլան եօճուլուղու, վէ մէղքերի եօ

ճուղակաւորուածն սէպէպինի հէր քնտնե
ղի հետտէ կէշիլի ըրիմիցաւն կիղ լէմսնի վե
տնկը իլէ միւնառտպալմոտս դուռնմա-
տուն դաշընմասը, պուշնար էօյլ վազա-
լոր տըրլար քի Պապը ալինին հուգուգ-
լարնա թօգունտուգտան մաստա, վա-
գի ֆէլէրինիզէ տաւէի մուղայիք տըրլէր
Մէկքիւր վազալարա ուղուն միւտտէթ
թէհամիւլ օլունամազ. գիրա վէլիինի
մէթիմիզ էֆէնտիմիզ հազըլթէրի
հուգուգ : ւ ահամտմէլէր ըրպէթ իթ
մէյի տէյիլմիզ պիր մէպտէ մազամըն-
տա գապուլէ իտէն տէվլէթլէր, էկէր
սիզէ ազ պուլուգ հիւսնիւ թէվէճհիւ
իպրազ իտէ իտիլէր, արգուն օլունանմազ
սէտին, ահամամլէրին ֆէսի, անլէ
իւրինէ սալիլէրին վալը, վէհասը
Մըլըրըն էիմիթիք իտարէսինն տէվա-
ու պազաքընա էսաս օլուն ֆէրմանէ
տհընամընն լսզվը իտուսուլարընտա
իպարէթ տիր տէյի իւքեալթ օլունա
իտի :

Տախիլէն տալիս չլքելը կէսի պի-
լահ վէ ասիրեն արեարդ թլումնաբ ին-
թունան աղբը վէ հատտ ու հիսապ-
կէլմզ մխարիֆաթ, հիւ քիւմլթին պիւ-
ղբամի օլան Աբբը կնալթի սէքնէս-
իւզէրնէ, գուտրթլթրինտէն եօգաբ-
վէրկիլէր վազ իթմլքտէ վէ անլթի
տարէյէ գարդը խօշնուտտուզ իթմլքտ-
տիլլէր :

Դասը քի հեղաքուտ սեյլէտիք
հիւքմտարքմիք Լֆնէտիսիք հաքրէթի
րի : Մըքքրն սաստիթ ու իդպալին
վէրիլն իմթիե ալլարտան իմթիքս
իմթիսն զպլէթ արզուքէ Կոլու
տուղունտան : քնտուլի հիւքիմէթ
լէ րուպթ իսն Կաղլարն զտաֆրն
ադա միւստատէ իտէմէք :

- Գառութ քի Գրարը Էհալթի Հիւ
քիւմէթին պիւր զըմբ ոլըր վէ մառա
քի հիւ քիւմէթին պիւմիւն զըմբ թէ
մամիէթի թէէմին օլունմուչուր, Գրարը
հիւ քիւմէթին, զըրհլը կէմիէր վէ հիւ
նվի սիւտհլար սաթըն ալարազ վարիս
թընր պօլ եւրէ սարֆ իթմէյն նէ սէպէս
օլապիւր : Էհալթի հիւ պիւր իուսու
տա պէօյլ աղըր վէ պօշ մլսարիթէ
ուղուն միւտուէթ տայանմարը քնաս
Զալթը հաղըթի Շահանէ, զի չըր
Գրարըն հիւ քնարըր վէ թէզաալըր
նըն թապիի համիս տըր, պէօյլ սա
ֆիհաթարա թէհամիւլ իտէմէզ :

Աւտէնիյէթին խրաֆաթսոն իւլէ
կէմէյիպ, իւլա մէտնիյէթտէն խրա
ֆաթ տօյմագտա օլտուլու հէր հէրա
դապուլ օլունմուլ պիր սահնիլթ օ
լտուզունսն, ապը լթէգունտիմ օ
քնըր մէտնիյէթին իւլէր կէմիլէն իսլա
հաթիթար իճրա իթմէքտէ տիր:

Զայժը ավերելիս ազել ու հագագանիլ թշնամ օյա՛սոր սկսել պինսանէն, մկտե՛յի էօսաթիլերի թէրք պիրլը, անկրին սկմբեւի օլճանոգ օլան մաւտտե՛կէ իւք էլէլէ՛ն էլ յըրաղդտու հուսուլէ կը լին ֆէնս նիթիճէլերու կ'օսթթըմէ՛կ զահտ պիր չէ՛կ ատու իտըրիմ՝:

Իշ պու սատրգանէ սուրբ թոյ վէ ո
չըգտուն աչըլա վերիլէն իյղահաթլալ

տան մագալակ, նազարը տեղագրվածը՝ զընչյէ վագալար իւղլըին տալէթ իթմէք տիր քի անլըին պու եօլտա տէվամը նէ Մըրըրն մէնֆաթլարընա վէ նէ տալի հլընէվի խասարտէն հըֆլ իտիմէսի վալիթէտէն պուլունան զաթը Շահանէնին հուղուղլարընա ուլար :

Զաթը տլիլըինին, պալէտտէքի միւթալաթլարը նազարը տեղագրված ալարագ, քէնտույէ իհսան օլունան իմ թիեալ վէ վալիթէթի հուղուղլունան տըլարը ամէլ ու հարէքէթտէ պուլունանեա՞նքնա վէ զաթը Շահանէ թարաֆընտան կէօրտիկի լուլթ ու նիլլէթլընէ արզը մէնմուլլէթլէ, պուլունան պէլլէ Մըրըրն ստատէթի հալի վէ սէքնէսին մալ ու ճանը թէլէմին պիր հալտէ պուլունանսը իշին հէր նէվի զայրէթի տիրիլ իթմէքէնէկինէ ասլա շիւհիսէմիլ եօգ տըր :

Զաթը ալիլըին, մագհար օլտուղու նուղ իմթիեալլարա վալ օլունան շարթլար հուղուղլունան տըլարը չըգմատը շը հալտէ, Զաթը հալլըթի Շահանէնին հաղընըղտա հէր ան տըրքեար օլուն իւլլըրիսէղըն արթմադընտա շիւհիսէ եօգ տըր :

Մէլք քիւր ֆըրմանլարտա պուլունան շարթլարտան վալ կէլմէք հիւքիւմէթի Սէնիլէ իշին միւքիսիլ օլտուղունան, Հիւքիւմէթի սէնիլէ, մուղայիլ ամէլ ու հարէքէթ վուղուլունան անլըին մէնի վէ էօթլունան պէրու ճարի օլուն ուղու ու հուղուղլարտա մուհաֆազար իշին թէտապիր լալըմէ իթմիսիլ իթմէք լալըմ կէլտիկինտէ, մէլք քիւր ֆըրմանլարըն ահքեաթիւնա տալլընմանա թէլէտիլէ մէկպուր օլունադ տըր :

Պինաէն ալէյ, հիւքմտարըմըլ էֆէնտիլի հաղըթլըինին էմիլ իլէ, հիլ պիր շէյ կիլլէմէյէք ալըղտան ալըղա իշլըին նէ հալտէ պուլունանուղունու զաթը ալիլըինէ պիւրիթիկիմլէ պէրապէր, զալիլէն պիր ճէվապ պէլլէրմէ, էյլէ պիր ճէվապ քի իլէրուօի իշին լալըմ կէլէն իթմէմիսիլլարը վէրտիքտէն մաաաա, մէլք քիւր թէլէմիսիլլար մուլթիլ պիր հալտէ զալլամաւընլար : (իւլ) Ա.ի

— Ինկիլթէրա սէֆիրի Մ. Պուրէ ճէնապլըրի կէլէն բէնլէմպիհ կիւնիւթարապետա էլլիլընէ միւքէմլէ պիր զիեաֆէթ քէլիտէ իլլէմիլ տիր :

— Նէլը օլունան պիւտէտէն անալըլըղընա նէզարէն, 1869-70 սէնէպինն ատի վարիտաթը, 16,789,896 լիրա— կէլէն սէնէպին վարիտաթընտան 338,500 լիրա էքսիք— վէ մէսարիֆաթը արտի 17,297,140 լիրա եա պալիլ օլմագտա տըր, եանի ատի մէսարիֆի կէլէն սէնէպին մէսարիֆաթընտան 286,235 լիրա վիեաաթ օլմուլտուր, Ֆէվլէլատէ պիւտէնին վարիտաթը 961,550 լիրա եա կէլմէքտէ լալիլ ֆէվլէլատէ մէսարիֆաթ, 3,063,700 լիրա եա պալիլ օլմագտա տըր, Պու հիսապլ տիմէք օլուր քի ատի պիւտէնին ալըլը 101,449 քէսէ աղէ (507,245 լիրա) օլուպ, ֆէվլէլատէ պիւտէնին ալըլը տարի 420,430 քէսէ աղէ (2,102,150 լիրա) տըր :

Մալլիլէ նազըրը վալա հաղըթլըին սէհիմէ լապլթ օլունամըլ պօրճու սէօն տիւրմէք վէ ֆէվլէլատէ պիւտէնին մէսարիֆաթընտէմէք իշին լալըմ կէլէն մէլալը թէտարիք իթմէք իշին, իսթիլըալ իտիլմէսիլ թէլլէթ իթմիլ տիր :

Սուլթան Ապիւլ Ազիլ լալն էֆէնտիլի հաղըթլըինին ճիւլունունտան պլուր, եանի 7 սէնէ զարֆընտա, Հիւքիւմէթին վարիտաթը 40 1/10 արթմըլ տըր :

— Ենի շարըրտա կազհանէ մէրքէլլինալ թէրճիւմանլըլ իթմէքտէ օլուն Սըթա քէլլէն Զենուր նամ քիմէնէ իշպու շարըլպիհ կիւնիւ միսալի մէնուրիէթլինտէ ֆիւճէթլէն վէֆաթ իթմիլ տիր : Վասըմիալաա էթմէքէ ֆըրընընտա թապլաքեարլըլ իթմէքտէ օլուն Վեւորդ, բէրլմպէ կիւնիւ ֆիւճէթլէն վէֆաթ իթմիլ տիր : Վասըմիալաա իալամ դատընն պիր շարաֆալ կիւնիւ շամալըլ երգամագտա իքէն ֆիւճէթլէն վէֆաթ իթմիլ, վէ պուլունըն քեաֆէթի տէ, Հիւքիւմէթ թարաֆընտան քէլլէ օլունամըլար տըր :

Թ է Լ Է Կ Ռ Յ Ի Յ Է
Մ Է Լ Է Կ Ռ Յ Ի Յ Է
(Գ Լ Է Կ Ռ Յ Ի Յ Է)
Յ Ր Ա Ն Ս Ա
Բ Է Լ Է Կ Ռ Յ Ի Յ Է

Լը Բիւպլիք զալլէթալ տիր քի իալ բէրլթըր հաղըթլըին հիւրնէ, դատար աղաճըլ նամիլաճ իսէ տէ եարըն Շալթն օրտուկեաճընա կիւնէք տիր :

Իմբըրաթիլի հաղըթլըինին օլունա շըգտաճըլ կիւն դատարալըրըմըլ տըր :

Միւշարիլ յա հաղըթլըին մահը հալին 23 ինտ Ա.թաղիթա (Վօլսիդա) կիլթմէք իշին եօլա չըղըպ, պատէհու Շամպլէրիլ, (Սալուա) Սըրէնիպլիլ, (Իալիլընա) վէ պատէհու իսթմանպուլա աղիլմէթ իտէլէք տիր : Վրալիա հաղըթլըին Սըրէնիպլիլ պալլաեալալ թէպտիլ զըեաֆէթլէ իլլէ կէլէք, լալլէն իսթմանպուլա կիլթիկինտէ թէպտիլ զըեաֆէթլէ թէլըլ իտէլէք տիր :

Թ է Լ Է Կ Ռ Յ Ի Յ Է
Մ Է Լ Է Կ Ռ Յ Ի Յ Է
Պուգալար պիր ֆրան իսթէ զօտուլար
Բամուք չօգ արանմագտա
Ատանա բամուքա, ֆր 425
Կիւրճի, » » 445

Յ Ր Ա Ն Ս Ա
Բ Է Լ Է Կ Ռ Յ Ի Յ Է
Լ Է Կ Ռ Յ Ի Յ Է
Ինկիլիլ զօնա գարան, 92 7/10 տէ, 93
Պալ. իսթիլ (1865) գար, 67
Լահմը օլմուլիլէ ալըլար 44 1/10 տէ, 44
« գար, 44 1/10
Պօրա գալիլ գարանտը
Բ Է Լ Է Կ Ռ Յ Ի Յ Է
Պրանըլ ֆօնտա, տըլար 73,35
» գարանտը 73 30
Իթալիան ֆօնտա, ալըլար 56,20
» գարանտը 56,40
Սամալը իսթիլ (1865) գար, 336
Եսնամը օլմուլիլէ ալըլ, 45,05
« գարանտը 44,85
Պօրա տուրկուլ գարանտը

Ե Ր Ա Ն Ս Ա
Բ Է Լ Է Կ Ռ Յ Ի Յ Է
Օգոստոս 1 Վիշալ գարանտը 49-48
Օգոստոս 2 Սալալ ալըլար 49-42
» ին Եսնամը 49-42
» ին ալըլար 49-40
Սալալ 3 49-40

Ա Զ Գ Ռ Յ Ի Յ Է
Մ Է Լ Է Կ Ռ Յ Ի Յ Է

Շիմի Նուրաղէմ էվիլուն Աթ. Փիլիպպոս վարդապետ թարաֆընտան թարաֆըմըլ կէլէն պիր մէթիլապտա, Նուրաղէմէն քէնտիլիլէ չէլլէն պիր թէլլէրաֆ իլէ Ֆիւր, իսահալ եպիսկոպոս իլ Աթ. Տիմիթիոս վարդապետ Մըրըրա կէլիլ օլտուղլարը միւթտիլ օգունմուլտուր :

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԳԵՐ. ՀԱՍՈՒՆԻ ՄԷԿ ԺՈՂՈՎՆ

Ապիլ 15 օրի չափ առաջ ժողովուրդը բողոք մը ներկայացուց Հասունի դէմ, ժողովին մէջ Լիբանանու միաբան-

ներէն Գալլապէսան լնդնապիտ Սամաի-ոյ արքեպիսկոպոս, իբրեւ ծերագոյն եպիսկոպոս, ժողովուրդին բողոքը կը ներկայացնէ ժողովին, ժողովականներն քանիմը եպիսկոպոս չեն ուղեր այս բողոքը կարգալ. ժողովին աստուածաբանները կ'առաջարկեն որ անգամ մի կարգալար. եւ կը տեսնեն որ բողոքին գրուածները կանոնաւոր չեն. քանի մ'եպիսկոպոս կ'առաջարկեն Սատուածաբանիլ ժողովին, թէ այս ժողովը կըրնայ Հասունը դատել. ասոնցմէ ոմանք մանաւանդ Հոլասեան վարդապետը վճառար կըսէ որ՝ ամենեւին չենք կրնար Հասունը դատել. կարգը երբ Լիբանանու վարդապետներն նախորդ լաթիլիկոսական Տեղապահ եւ նախկին Նորապետ Մանսուր Սալալիլ կայի գործակատար Սիւրբէ Տէր Գալլապէս վարդապետին կուգալ, կըսէ որ՝ կրնանք այդ գրուածները քննութեան առնել ըստ եկեղեցական կանոնաց եւ տեսնել թէ Հասուն յանցաւոր է թէ չէ եւ թէ յանցաւոր գտնենք կրնանք առանց պատժել կարողանալու Ս. Պապին իմացնել անոր յանցաւորութիւնը, չօլա երբ այս յայտարարութիւնը կըլլայ, կը հարցնէ թէ՛ կարգինալք կրնան չլլ. Պապին արարքը քննել, ասոր պատասխան կուտայ թէ՛ Ս. Պապին իշխանութիւնը Սատուոյ է եւ ինքը Սատուածապետ անմիջեմ, բայց Հասունին իշխանութիւնը եկեղեցիին է. ուստի Ս. Պապին արարքը քննելու պաշտօնը Սատուոյ է. իսկ Հասունին քննելու պաշտօնը եկեղեցիինն է, Պրմանեան վարդապետ Սիւրբէ Սիւրբէ Սիւրբէ եւ Գալլապէսան հայր Յովսէփ եւ քանիմալ քաջաններ Գալիլեան վարդապետին համակարծիք ըլլալին կը յայտնեն :

Հասուն եւ իր փոխանորդ Ազարեան Գերապաթա, երբ այս կարծիքները կը տեսնեն, լուտ մը խղիւղը կը փոխեն եւ ուրիշ խօսքեր ձեռք կ'առնեն, բայց քանի մը օրէն վերջը երբ պապին կողմէն եկած Լատին եպիսկոպոս ժողովին մէջ կը մտնէ, եպիսկոպոսին մէջ կը ազգին տուած նոյն բողոքը դարձեալ գիւնանին առիւղ կը դնէ, Լատին եպիսկոպոսը կարծիք կը յայտնէ թէ, այս ժողովը կրնայ այս բողոքը քննութեան առնել բայց պատժելու իշխանութիւնը Ս. պապինն է :

Ամեն միաբանութիւն այս ժողովին մէջ իր ներկայացուցիչը ունի. իսկ Լիբանանու միաբանութիւնը լուրի, թէ պիտ կարապետ Սիւրբէ Սիւրբէ Սիւրբէ անգամ է, բայց Լիբանանու միաբանութիւնը այս անգործին ներկայացուցիչ չի ճանչեր, որովհետեւ նա ֆիդիլիթապիս այսինքն բնութեամբ անմոլուս եւ հազուադէպ Լատինական գլխակի գնելովը գրեթէ բոլորովին Լատինացած է. Ապիլ գալու կարեալէն ֆիլիսթին, բայց նա ալ երգում չընդունելուն համար, ժողովին գուրա եւ լաւ, սլալ է կրտն այս մասին եղած տիւն կարծիքը թէ, Հասուն գլխակի լիբանան ժողովին գուրա հանեց, այլ նա ինքը իր խղճմանքին տանելով, ինքնին երբեմն յանձն չառած եւ ինքնայորդ ժողովէն քաշուած է. նոյնպէս նաեւ Գալլապէսան իր գործոց շատութեան պատճառաւ է որ, ժողովին չընթաց, թէպէտ Հասուն հրաւեր գրել է եւ չը կնար :

Հասուն գիտնալով որ, Լիբանանու միաբանութիւնէն ժողովին մէջ ներկայացուցիչ չը գտնուիլու ապագային մէջ ժողովին որոգմանը վրայ քէլ աղղեցութիւն կընէ, կանչեր է Ֆերասեան

Յովսէփ վարդապետ, որ ժողովին մէջ լիբանանու Միաբանութեան իբրեւ մեծաւոր բազմի, բայց որովհետեւ Հասուն առանց նոյն միաբանութեան կամքին այս Ֆերասեանը ինքնին մեծաւոր կարգեր էր, ժողովոյ մէջ գրտնուղ եպիսկոպոսները դիտողութիւն բերել են թէ՛ այս անգործ իբրեւ մեծաւոր այլ իբրեւ պարզ վարդապետ մը կրնայ նստիլ. ուստի Հասուն հիմա կալնատի որ Լիբանանու միաբանութեան կողմէն որ եւ է մէկը այն ժողովին մէջ գտնուի, որպէս զի ժողովաւորը այս միաբանութեան մարդ չի գտնուիլ վաղը ձեռքը փառա մը չի բռնէ :

Կրնէ թէ ժողովին մէջ գտնուող Լիբանանեան եպիսկոպոսները բողոքովին հակառակ են Հասունին մանաւանդ Միւրաին Սիւրբէ նազարեան Գերապապա :

Տեսնենք վերջն ուր պիտի երթայ. Հայ Հեղափոխ

1869 օգոստոս 1, Պօլիս

... խմբագիր. Զեր այսօրուան 981 եւ Մասիսի 399 թիւ թերթիւն մէջ, Ստեան էֆէնտիլի մէկ նամակը կարդայիլ յիշեալ էֆէնտիլին գրուածները, ինչպէս ուրիշ անգամ ներ, նոյնպէս ալ այս անգամ, անոյր եւ յուսատու բառերով զարդարուած են. շնորհակալ եմ ես իմ մասին այն լեզուն գործածողին, բայց կը չաւիմ որ առկերէն առած մը կայ. Երալընըլ Լաֆիլ բիլաֆ բիլիլ, դժբաղդաբար մեր ազգը խօսքով կապիլ, եւ Կորթի յոյսերով օրեր, ամիսներ եւ տարիներ կ'անցնէ :

Դուք ձեր իսթիլ լնդնապալա անուն ունեցող այսօրուան մէկ յօդուածին մէջ կըսէք թէ պիտը էր երեսիթ խանները իրենց պարտաւորութիւնը ճանաչելով ժողովուրդին կամքն յարգելին, եւ ասով յայտնի կ'իմացնէք որ Ս. երեսիթ լնդնապալա տըր ժողովուրդն է. եւ իստալին պարտաւորութիւնը երեսիթ խաններին սկսելու է. եւ հետեւապէս կը հասկնէք որ եթէ երեսիթ խանները ժողովուրդին կամքը չը յարգեն եւ չը կատարեն, Սահմանադրական ազգ մը ըլլալը անկարելի է. բայց Ստեան էֆէնտիլին փոխիլապի պարտաւորութեան թերթին միայն մէկ երեսը ցուցնելը բաւական համարելով, ըսէ՛ կուգեմ կատարեալ. Տէմօղասին, սիրելով, առաջ ժողովուրդին իրաւունքը ցուցնելու տեղը, աւելի Սիւրբիթօրասին յարգելով, առաջ երեսիթ խաններուն իրաւունքը կը պաշտպանէ, եւ, Սահմանադրութիւն ուղղող աղգ մը պիտը է երեսիթ խանութեան որոշումը յարգելու կըսէ : Այս փափուկ եւ ամենակարեւոր կէտին վրայ այսպիսի խօսիլը բաւական համարելով, կանցնիմ դիտողութեան արժանի ուրիշ կէտի մը վրայ :

Ստեան էֆէնտիլ, հինգալթիլ առաւօտ, իղնատիլ Սիւրբապանին Ստեանի քննութեան տալիլ, ժողովուրդին կողմէն յառաջ եկած դժգոհութիւնը յիշելէն ետք, իր ամեն համուղի բառերը յայտնի վրայ շարելով, — ես կը յուսամ թէ իղնատիլ Սիւրբապանին համար իսթման մը պիտի ըլլայ (այն դժգոհութիւնը). իսթման մը՝ որ ամեն օր զինքը պիտի դուրս անտարբեր չը ձալու ազգին յաւերուէ, անոնց դարմանը որպիսի կարելի է չուտով մատուցանելու, ազգին բազմանքները կատարելու, եւ ինչ յոյս որ ունենէք իմ թիւն Սիւրբապանին վրայ՝ այն յոյսերն իր ձեռքովը պատկելու :

Թիշեալ բարեսիրտ էֆէնտիլ իրաւ է որ մեզ իր յոյսերովը միւրաբերուգած է, բայց կը չաւիմ որ իր կարծածին պէս եթէ ժողովուրդը իղնատիլ

սրբազանն ու թէ անձին այլ պատրիարքութեան պաշտօնին համար դժուարութիւն չյայտնեց, միայն իր ապագան մերկ յայտնու վրայ հիմնել էր. այլ կուզէր անանկ մէկ պատրիարք ունենալ, որ իր գործընդունու ու անյեղափոխ զգեստաւորեալ յոյս մը տայ իրեն. այն գործը, այն անյեղափոխ եւ այն յոյսը իր անյախճառ սրբազանը բնաւ տուած չէ. Վկայ է եւ բաւական վկայ այս բնածա ճանաչողութեւն Վանայ արքիի խոնարհութիւնը եւ յիշեալ Վասարեան կանգնուած վրայ ասկէ քանի մը շաբաթ առաջ Մատթի միջ հրատարակուած մէկ ստեղծի եւ երկայն տեղեկագիրը։ Արդ եթէ Ստեան էֆէնտին իր ունեցած յոյսը, յիշեալ սրբազանին անցեալին վրայ հիմնելով կրնայ մեզ մը խիթարել, պատրաստ ենք այս րոպէս մեծ շնորհակալութիւն յայտնելու իրեն, ապա թէ ոչ, կաշառեմ իրեն խոնարհաբար որ ժողովուրդը իր սուսած յոյսովը փոփոխուող ապագային մը չի մտնէ։

Այս տոմարէ մէկ երբորդ կետի վրայ ալ քանի մը խօսք ընելը ոգտակար կը համարեմ։

Ստեան էֆէնտին կրտ որ, — Նիթի Սահմանադրական վարչութիւն վերահաստատուի ամէն օր ազգին իր ձեռքն կրկնէ իր պաշտօնեայնեքը պաշտօնէն ձգել։

Աւագ որ յիշեալ էֆէնտին այս տուրը գրած ժամանակ բնաւ չէ յիշեր ազգին ժողովները աւելի պաշտօնեայնեքը, եւ Պօլոս պատրիարքի յաւալի օրերը։

Ստեան էֆէնտին իր նամակը սա յետագայ սքունն է խօսքերով կնքել է. « Սահման շատ կարեւորութիւն չի տանք, այլ անանկ դրուածութիւն մը ունենալով վարչութեան, որ պաշտօնի վրայ գտնուող անձինք ընդհանուրին կամքին ծառայելու պարտաւոր ըլլան։ »

Զարմանալի բան, արդէն ազգը ճիշդ իրեն ըսածին եւ փափաքածին համաձայն վարչութիւն մը ունեցած ժամանակն էր որ հիմնական տարրում եւ անտանկի վիճակի մէջ ինկած է եւ ան ալ ճիշդ իր ընտրած մարդիկներու ձեռքով, եւ այսօր ալ, աւելի զարմանալին այն է որ, այս խօսքա զորդ յիշեալ էֆէնտին ինքը, ընդհանուրին կամքին հակառակ եղող մէկին պատրիարքութիւնը կը պաշտպանէ, եւ պատրիարք ըլլալիք մարդն ալ, դեռ պատրիարք եղած ընդհանուրին կողմէն ընդունելով ինքը պատրիարք կը ճանչնայ, եւ նոր հարսի պէս իսկոյն փառաւոր կերպով հաղուած սքունած եւ յաթոտ նստած իրեն յաճախողներուն շնորհաւորութիւնները կը վայելէ։

Ալ թող Ստեան էֆէնտին, թէ իր գծադրաբար իր յաջ պարագայ ելլայ թէ ինքը ինքը եւ մի ժողովուրդը միթիւարելու համար հիմնադրեն նոր գրիւ եւ նոր միջոց մը ընտրէ եւ պատրաստէ։

Ինչ թող Ստեան էֆէնտին թէ իր յոյսը պարագայ ելլայ, վերոյիշեալ վերջին տողերը ինքը ի գործ դնելով, եւ ընդհանուրին օգուտն ու կամքն յարգելով, առանց ընդհանուրին վնաս եւ գծաւորութիւն պատճառելու, իր անտրուստ սրբազանը պատրիարքական փառահեղ վար իշխեն։

Թիւր արամադրող շրջ յոյսածը կըսէ որ այս երկրորդ քուէարկութեան ատեն ներկայ չիգտանուող երեսփոխանք կըսէ — « Եթէ չափաւոր չի »

Արդ յայտնի է որ խայս շրջ յոյսածը 74րդ յօդուածին համաձայնեքով համար այս հինգ շաբթի օր պատրիարքի համաձայնական քուէարկութիւնը ընէր, Սահմանադրութեան դէմ էր. բայց որովհետեւ զիւսեր, ինչպէս ըսաւ, Սէրվիլէն էֆէնտին, անգլուչութեամբ ներկայ գտնուող երեսփոխանաց քուէն առած, հետեւեալ քուէարկութիւնը սկսած էր անոնցով. « զիւսեր այնպէս հարկէ տեսներ, որ քուէ համարը սպասեցուն է քուէ տուփը կնքելով, եւ ըստ որում երեսփոխանք իրենց քուէնին կնքեալ քուէ տուփի մը մէջ մնալուն վստահելու սահմանադրապէս պարտաւորութիւն մը չունենին, ուստի նոյն քուէ տուփը կնքելու եւ քուէ արկութեան չսկսած սեպելու առաջարկութիւնն եղաւ, եւ լերջապէս » առանց սահմանադրապէս նոյն օրը ներկայ չըլլաւ, նուազ երեսփոխանաց քուէնին սպասելու եւ մանաւանդ առաջին քանոնագիրը Մարկոսեան Գրիգոր էֆէնտինին բողոքին եւ անոնց պաշտօնին նայելու, քուէ համարն եղաւ. հակառակ Սահմանադրութեան եւ արդիւնքն եղաւ. իգնատիւս եպիսկոպոսին պատրիարքական ընտրութիւնը։

Այս ընտրութիւնը, ինչ որ ալ ըլլայ արդիւնքը ըստ Սահմանադրութեան ապօրինաւոր հղաճողայր յայտնի է եւ խնդրոյն այս մասը Ստեան էֆէնտին խիստ իրաւացի կերպով բացատրեց ու պատրիարքի համաձայնական քուէարկութեանը առաջին նիստին մէջ չիկատարուելու համար Սահմանադրութեան սահմանած օրէնքին ողին սա է որ ըսաւ. « Երեսփոխանք առջին ընտրութեան մէջ զանազան անձանց վրայ առաքածելով իրենց հանդուսը մէկ մէկ անուշէկր գրեն, բայց երկրորդ քուէարկութեանը ըստ որում միայն երկու անձանց վրայ պիտի ըլլայ, եւ երեսփոխանաց շատերն ընկալանաբար այս երկու անձին վրայ առաջուց գուցէ երբեք խորհած կամ տեղեկութիւն առած չեն, հետեւեալ պատրիարքի պէս պաշտօնի մը ընտրութեան համար մէկ քանի վարկեան ըստական չէ մտածութեան, ուստի սահմանադրութիւնը այդ երկուքին վրայ մտածելու ժամանակ թողելու մտքը, համեմատական քուէարկութիւնը միեւնոյն նիստին մէջ չընելու ողին օրէնքի տակ առած է։ »

Երեսփոխանութիւնը ազգային սահմանադրութեան պայտպանն է. բայց աղբ Սահմանադրութեան տէրն է. կրնան երեսփոխանք իրենց պարտաւորութեանը դէմ վարուիլ ինչպէս ցարդ վարեւեցան, կրնայ ալ Սահմանադրութեան տէր եղող ազգը անոնց պարտաւորութեան աչք դրողը, ինչպէս ամեն ժամանակ ազգը աչք դրող պարտական է, ասոր այս ըսողութեամբ ազգը մեծաւ նկատուել է։

Հինգ շաբթի օր բաւական թուով հետադրեք ժողովուրդ կար հին, ասոնք լսեցին ըրողը երեսփոխանաց յայտնած կարծիքները, լսեցին նաեւ նոյն օրը քուէարկութիւն ըլլալը սահմանադրութեան դէմ ըլլալուն վիճաբանութիւնները, եւ ասանք ընդհանուր ժողովուրդէն մասին դիմաւոր, տեսան այս սխալման դէմ երեսփոխանաց ունեցող կողմէն եղած բողոքները, տեսան նաեւ որ նոյն օրը քուէարկութիւնն ու քուէ համարը կատարուելու կամ չիկատարուելու համար, այդի կամ ոչի ճիշտակ ուսն ընտանկներ տուփի մը մէջ զննելով կարծիքին յայտնելու համար երեսփոխանաց եղած առաջարկութեան դէմ, ասանկ առաջարկութիւն մը ըլլալին անգամ սահմանադրութեան դէմ է ըսելով ունեցող երբեք քուէ չիտանին, վրձապէս այս ամենը լուծութեանը կը դիմելու, եւ գտնէ այս անուշէկր վրայ գտնող միջոցներու կարողութիւնը մը յառաջ գալուն կապաւին, բայց երբ արդիւնքը իգնատիւս պատրիարք ընտրելին եղաւ, ձայները բարձրացան, որ ապօրինաւոր է, որ ազգին տունը բլուցիք, որը Պօլոս պատրիարքին յանցանքն ինչ էր, որը այս անձին թիւմանէն աւելի յաւակութիւնն ինչ է ըսելով կը պօսային. երեսփոխանք ինչպէս ասկից առաջ ըսած էինք՝ ճակատանին բաց զգաւոր եղիք ձեր գործերը տես, նեկու կարող, ձեր համակրութեան ու վստահութեան արժանի մէկն ընտրեցինք. անհոգ եղիք ազգային կնիքը վստահելու տակ չի գրիք եւնէ » առանց կարենալ ըսելու, մէկին մէկին կամակարգ մը առնել գալով առնել կարող միջոց մ'է ըսելով աթոռներուն վրայէն բաժնուեցան։

Պատ մը ձգեցնք սահմանադրութեան շրջ եւ 74րդ յօդուածները մէկգի, եւ ուրիշ կենսական կէտի մը նայինք որ կայսե. րական կատարութեան հրամանն ու ազգին աւանդական իրաւունքն ըլլալէն զատ տէրութեանն ու ազգին կրկնակի շահերուն հիմն է։

Պատրիարք եղող անձը պէտք եւ անհրաժեշտ է որ ազգին վստահութեանն ու համակրութեանը արժանի մէկն ըլլայ. այս է տէրութեան հրամանը եւ սահմանադրութեան օրէնքը։

Ազգը թէ պէտք երեսփոխանական ժողովով մը կը ներկայանայ, բայց երեսփոխանութիւնը Ազգ չէ. այլ — Եւ — Եւ — Եւ —

Պատրիարք եղող անձը երեսփոխանութեան պատրիարք չէ. այլ անոր հետ մէկ տեղ ազգին պատրիարքն է։

Օրէնքը մէկ կողմէն կըսէ որ պատրիարքը երեսփոխանական ժողովին կընտրուի, իսկ միւս կողմէն կըսէ որ պատրիարքը եղող անձը ազգին համակրութեանը արժանի անձ մը ըլլալու է. ուրեմն ըստ այս օրէնքի՝ երեսփոխանները քուէ տուփը գործիք մ'են միայն, եւ որ անուան քուէ տուփը համար պարտաւոր են ականջներն դէպ ի ազգը դարձնելու ու նայիլ թէ ազգը որ եպիսկոպոսին համակիր է, ու որ եպիսկոպոսին համակիր չէ։

Երեսփոխանները այս սկզբունքին ճիշդ հակառակ կը խորհին. անոնք կըսեն որ ազգը մեզ ընտրեց եւ իր կամքը մեզ յանձնեց, ուստի մեր ընտրածին համակիր ըլլալու ենք. իսկ ազգը ասոր հակառակը կըսէ « մեզ ձեզ ընտրեցին պաշտօն տուելը այն պայմանաւ որ ընտրելին զիտ չընտրուած հարկ է որ մեր համակրութեանը գըրուած ըլլայ։ »

Աւելի պարզն ըսենք. երեսփոխանները կըսեն թէ մեզ ազգին տէրն ենք եւ ազգը մեզ նստալուցու եւ մեր որոշումը յարգելու է. իսկ ազգը կըսէ « Դուք մեր պաշտօնեայններն եք իսկ մէք ձեր տէր. դուք պարտաւոր եք մեր կարծիքին հաւատարմութիւն տալ օրպէս զի մէք ձեր որոշումները իրեն եւ մեր կարծիքը յարգենք։ » Այս այս երկու կարծիքը ընդհարումն էր որ ճնշաբար թոր պատրիարքաւանի մէջ պօռնկաց, նոյնպէս նաեւ այս երկու կարծիքը տարբերութիւնն է որ խիստ շատ անգամ ազգ եւ ազգային վարչութիւն իրարմէն դէմ կ'ըլլան ի վնաս ազգային ամենակարեւոր գործոց։

Գծադրութիւն մ'է մեր ազգին գլխուն որ ազգային պաշտօնեայնք, կուզեն որ իրենց անձնական կարծիքը տիրեցնեն ազգին վրայ, փոխանակ ազգին կարծիքը ազգին վրայ տիրեցնելու։

Ազգային կարծիք հակադրու համար թողուց զանազան միջոցներ որ չունենք, գտնէ հրատարակութիւնն անոնք առաջնորդ, իրենց օրէնքներն եւ օրէնքներն, թարգմանութիւնն եւ իրենց օրէնքներն սրբազանները իրենց ընտրելի ազգին քննարկատեղեանը յանձնուեցան իսկ ո'վ էր իրենց տիրու սրբազանին պաշտպանը որ չի համարձակեցաւ իր պաշտպանած անձը համարակց յանաղաւտութեանը ենթարկել։

Եւ ինչ որ կըսենք հինգ շաբթի օրը գրեմ, այն ըսենք. իգնատիւս սրբազանին քուէ տուփը երեսփոխանները կ'ենցեցան, կան ու արդի ազգային ամբարշտութիւնը կապմը երազող երեսփոխաններն էին, իսկ վստահական եւ արհեստաւոր մասը գրեթէ բոլորն ալ իրենց սրբազանին քուէ տուփներն էին։

Երեսփոխանական մասը իրաւունք ունի իրենց սրբազանին քուէ չի տալու, վստահ զի անոր պատրիարքութեան կոչումը երեսփոխան արդի անիշխանութիւնն չառող ներուն բանին չիգաւ, իսկ միւս մասը որ ուսեալ կըսեալ եւ սահմանադրականութեանն ուսուցիչներն ենք ըսելով կը պարծին ինչպէս համար մեթի մէջ գործեցին ու համարակրութեանը չի ներկայացուցին իրենց ընտրելին, եթէ վստահ չէին անոր արժանաւոր ընդունելութիւն գտնելուն վրայ ինչ խիղճով ժողովուրդէն առած քուէներն անարժանի տունն եթէ վստահ էին, ինչպէս չեն հրապարակ ինքն կամ չիջան հրապարակ եւ այժմու ազգային ծանր երկպառակութեան պատճառ եղան, գոհ եղան արգեօք հինգ շաբթի օր իրենց տըրուած քուէներ ժողովուրդէն առած ընդունելութիւնն տեսնելով։

Երբ ժողովուրդին հասարակ կոչուած (այս ամակամը մեր ինիածը չէ) ալ արդի ամբարշտներուն մասը, ամեն ատեն պատրիարքի ընտրութեան մէջ ձայն ու քուէ ունեցած է. խիստ շատ անգամ ամբարշտներուն ձայնին յաղթած է այս ժողովուրդին ձայնը. Հինգ շաբթի օրուան ձայնը շնորհիւ վերածնունդ սահմանադրութեան, ապօրինաւորութեան մ'էր. մինչդեռ Սահմանադրութեանը առաջ օրինակ որ ձայն էր։

Թիւն մ'էր. մինչդեռ Սահմանադրութեանը առաջ օրինակ որ ձայն էր։

Սահմանադրութեամբ Ազգը, իր այս ձայնը չէ թէ տուաւ երեսփոխանաց՝ անոր համար որ՝ երեսփոխանք իրենց ազգը եւ Ազգին՝ ազգած պատրիարք ընտրեն, այլ անոր համար որ ժողովուրդին խաժամուծ կերպով հանելիք ձայնին տեղ իր կողմէն գըրուած փոխանորդներ, ժողովուրդին ձայնը հնչեցնեն հոն եւ ժողովուրդին ազգած պատրիարք ընտրեն։

Եթէ գլխունար ժողովուրդը որ, օր մ'երեսփոխանք Սահմանադրութեամբ պիտի կարենան ժողովուրդին վրայ թունելու, այդ սահմանադրութեանն ոչ թէ տարադարձ կընէին, այլ ճշմարիտ է Տէր, կայսէին հրապարակաւ, որպէս ի նախատիւք մ'ըրած ըլլան անոր Ազգային հեղինակներուն։

Բայց այնպէս չէ, ժողովուրդին ձուգած եւ անհամակիր անձը, երեսփոխանք սահմանադրական ողոյն նայելով պատրիարք չեն կրնար ընտրել, եւ եթէ ուզեն ընտրել, երեսփոխանութիւնը նոյն օրէն կ'որոշանայ եւ կը լուծուի. վստահ թէ Տէրութիւնն ալ երբեք չուզեր Ազգին վրայ դնել այնպիսի ժողով մը, որ կարծես ուրախած ըլլայ ժողովուրդին չուզած բաններուն քուէ տալու եւ Տէրութեան ի գուր ձայնը թէ պատճառէ լու։

Արդ՝ եթէ Ազգը կուզէ որ, իրեն գլուխը գրուած պատրիարքը, մարմնոյն (Ազգին) հետ համաձայնութիւն մ'ունեցած ըլլայ, Ազգին այս բաղձանքին դէմ մեր Սահմանադրութիւնը երբեք պատուար քաշած չէ, եւ ինչպէս ըսինք համեմատական քուէարկութեան համար Ազգին խորհելու, եւ երեսփոխանաց լսելու ու դատելու պայմանաւոր սահմանած է. Գծադրաբար այս ընդհանուր ժողովին մոթի մէջ եւ ծածուկ ցոյցով ուղղութեամբ մեծապիսի մաս վստահութիւնով, մի եւ նոյն օրուան մէջ քուէարկութիւն ընել որոշեց։ Այս ապացոյցը, նոյն նիստին մէջ էր որ Ստեան էֆէնտին ըսաւ թէ, « այսօր քուէարկութիւն չընելու համար ուսմարկութիւն ըրի, բայց երեսփոխանք չուզեցին ընդունել առաջարկութիւնն »։

Ստեան էֆէնտին առաջարկութիւնը չէր կրնար մերժել ժողովը եթէ Սահմանադրութեան համեմատ չարժէր, բայց ըրեք եւ Աւելորդ չէ ինչինիս որ նոյն օրը եւ ոչ մէկերնիս չ'իշեցինք բողոքել նաեւ այն ապօրինաւորութեան դէմ որ պատրիարքական ընտրութեան ատենը 74 երեսփոխանով բացուելու էր, նաեւ մեծապիսի քուէներն իրեն փոխանակ 39 գոն 81 բանուելու էր։

24 յուլիս 1869 կարին

... Էֆէնտին, Ղարսին լուրեր եւ գիրքեր առնուել ցան թէ Աթ. Գրիգորիս վարդապետ առաջնորդին ջանքով ժողովուրդը յորդորու եր են ընկերացարան մըրացերէ Մեղեղեմ անունով. Նորին արժանապատու, ու թեան ջանասիրութեամբ խօսող վստաքը նորոգութիւն մը եղած է եւ կարգի գրու ընտրելու ու խառնուողները ըսկաւծ են երթեւեկել. Նորին արժանապատու ու թեան առաջնորդութեամբ Ղարսայ Հայ ժողովուրդը խմբովն գնացեր են թապանները աշխատելու, ուրով եւ տեղական կառավարութիւնն մեծ շնորհակալութիւն ընդունելու պատիւն ունեցեր են։ Սպին հակիրճ օրոգրը հրապարակելով կը ինչպեմ, ... Էֆէնտին ի պատիւ եւ ի քաջալերւա վարդապետ առաջնորդին եւ իւր փառքի հօտին։

Քղեկն տուածս նամակներէն ալ հեռեւեալը կը քաղեմ։

« Գլուխայ մէջ Հայը իրեն ազգ տունը օրինաց եւ առանց կարգաւորութեան է. բայց գնացի Ս. կարապետ ու երկայ ան տեղի վարդապետաց մէջն եւ ոչ մէկը կրնայ Քեղուայ օրէնք եւ կարգ տալ ... Այս ցաւալի հարցնեաց վրայ այժմ չեմ ուզեր երկարօրէն գրել, միայն սա պիտի ըսեմ թէ ալ Քղեկ Քղեկ մարդերն ալ վստահուող եղաւ. « Տարբերութիւն խառնուելու մագապով թէ ինչպէս խառնուելու, որուն մաս էր պատահած գրաքը. Կառավարութեան զապիւնը մը խառնուելուն ժամ մը հեռու ուսուցանելու »

